

Den gröna omställningen gör energi- och materialflödena i ekonomin hållbara

Finlands ekonomi kan byggas på en grön omställning och ett rättvist välfärdssamhälle. Det här kräver åtgärder som stoppar klimatförändringen och förlusten av naturens mångfald samt hindrar överkonsumtionen av naturresurser. Utgångspunkten för förändringen är strävan att stärka välfärden och rättvisan.

Allt detta tillsammans ökar säkerheten i samhället.

En grön omställning mot ett rättvist välfärdssamhälle skapar en internationellt konkurrenskraftig ekonomi. Ett hållbart ekonomiskt system upprätthåller och stärker naturkapitalet. Detta skapar en attraktiv investeringsmiljö och en grund för nya, lönsamma näringar.

De samhälleliga kostnaderna för utnyttjandet av naturresurser, såsom skadliga miljöeffekter, bör beaktas i produktion och konsumtion. Principen att förorenaren betalar kan säkerställas genom användningsavgifter eller beskattning. Detta uppmuntrar till att undvika verksamhet som är skadlig för miljön och bidrar också till att balansera de offentliga finanserna.

Ett livsmedelssystem som gynnar vegetarisk och fiskbaserad kost och ansvarsfulla produktionskedjor behöver konsekvent styrning för att kunna genomföras. Styrningen kan också förbättra den inhemska livsmedelsproduktionens förmåga att tåla miljömässiga och ekonomiska undantagsförhållanden.

Vid klimat- och energiplaneringen är det viktigt att förutse plötsliga förändringar och energiomställningens inverkan på olika befolkningsgrupper. Framtidsanalyserna kan förbättras genom att brett sammanföra information från olika samhällssektorer. Vid planeringen bör man ta större hänsyn till rättvise- och säkerhetsaspekter.

Förändringar behövs på alla områden

Finland har bestämt sig för att gå i spetsen för en hållbar utveckling. De mål som man enades om i Parisavtalet om klimatförändringar och vid Montrealkonferensen om biologisk mångfald visar vägen mot en grön omställning.

I en öppen ekonomi som Finland måste man förbereda sig allt bättre på internationella risker. Klimatförändringens globala effekter, pandemier och Rysslands invasion av Ukraina visar detta. Riskhanteringen understryker vikten av internationellt samarbete. Satsningar på förnybar energi och cirkulär ekonomi som minskar materialflödena ökar också säkerheten.

Lagstiftning och övrig styrning för en grön omställning är i bästa fall flexibla, eftersom kunskapen och situationerna förändras. Ett omfattande kunskapsunderlag och långsiktig forskning utgör grunden för hanteringen av förändringarna.

Reformen av energisystemet kräver mångsidig framtidsanalys

De klimat- och energiplaner som hittills har antagits har utgått ifrån att utvecklingen framskrider stadigt. Då energi- och materialmarknaderna i stället fluktuerar kraftigt har det uppstått ett behov av att reagera snabbt till exempel på plötsliga höjningar av energipriserna. För att begränsa kostnaderna krävs flexibilitet och stöd till utsatta grupper. Olika typer av förändringar och risker, till exempel effekterna av energiomställningen för olika branscher och befolkningsgrupper, kan förutses genom att man sammanför information från olika källor. Det gör det också möjligt att undvika negativa miljökonsekvenser.¹ I framtids- och planeringsarbetet ska alltid aktörer som ansvarar för utrikespolitik, säkerhet, social trygghet och försörjningssäkerhet ingå.²

Cirkulär ekonomi kan främjas genom att minska på skadliga stöd

Finland har internationellt varit initiativtagare till cirkulär ekonomi och bör visa att ekonomin och välfärden kan stärkas genom att minska användningen av jungfruliga råvaror. EU-lagstiftningen ska betona produkters reparationsmöjligheter och livslängd.³ Stöd som försvårar cirkulär ekonomi bör minskas också som ett sätt att balansera den statliga ekonomin. De verkliga kostnaderna för användningen av jungfruliga naturresurser bör fördelas på produktion och konsumtion med hjälp av beskattning och annan lagstiftning. Det här kräver tillförlitlig kunskap om naturresurser och material och att kunskapen utnyttjas i styrningen.⁴

Förändringar i livsmedelssystemet ökar risktäligheten

Ett rättvist och hållbart livsmedelssystem främjar en vegetarisk och fiskbaserad kost och ansvarsfulla produktionskedjor. Motståndskraften och lönsamheten i livsmedelsproduktionen kan förbättras genom diversifiering

av grödorna. Som grund för samhällsstyrningen måste man identifiera vägar mot framtidens livsmedelssystem.⁵ Skatter och subventioner inom livsmedelssystemet måste bedömas kritiskt. Till exempel ökar en del av de nuvarande arealbaserade stöden avskogningen och fördröjer minskningen av utsläppen från torvmarker.

De som förorsakat förluster ska bidra till återställandet

Den ekonomiska tillväxten har förbrukat naturkapital. Detta har försvagat livsmiljöernas tillstånd och minskat många arters livskraft. Kostnaderna för förlusten av biologisk mångfald drabbar samhället, medborgarna och även naturnäringarna. En mer omfattande tillämpning av principen om att förorenaren betalar skulle sporra till att bevara och förbättra livsmiljöer och kolsänkor. Detta skulle spara offentliga medel och förbättra miljöns bärkraft.

Skador på naturen som orsakas av olika materialflöden bör identifieras och uppgifterna bör föras in i ett öppet informationssystem.⁶ Det är också viktigt att bedöma om naturvårdslagen uppfyller principen om att tillståndet inte får försämrats och om den frivilliga ekologiska kompensationsen minskar skadorna och överför kostnader för skyddet av mångfalden till dem som orsakar förluster.⁷ Skyddet av hotade livsmiljöer förutsätter effektiva åtgärder. Nya naturskyddsåtgärder ska bygga både på experiment och metoder som visat sig fungera i praktiken. Till exempel har kartläggningen av undervattensmiljön lagt grunden för skyddet av Östersjöns kustvatten.⁸

Naturens ekosystemtjänster som en del av nationalräkenskaperna

Det vanligaste måttet för nationalekonomin, BNP, tar inte hänsyn till försämringen av ekosystemens tillstånd. Vi behöver ekosystemräkenskaper som ett mått på ett grönt och rättvist välfärdssamhälle.⁹ En internationell statistikstandard håller på att utvecklas, men det krävs fortfarande försök och utvärderingar innan den kan tillämpas i full skala. Finland kan bidra genom att testa hur ekosystemräkenskaperna kan rikta investeringar för att främja en grön och rättvis välfärd. Ekosystemräkenskaperna ska stöda planeringen av investeringar och minska på stöd som ökar konsumtion och utsläpp. Genom att ändra de ekonomiska incitamenten kan till exempel kolsänkor förstärkas. Ekosystemräkenskaper systematiserar produktion och utnyttjande av miljöinformation, vilket stöder alla ekonomiska aktörers beslutsfattande.

Finland främjar globalt vatten- och miljöansvar

Miljöförstöring och bristen på vattenresurser, som förvärrats av klimatförändringen, skapar ojämlikhet och sociala spänningar. Genom att stärka internationella gränsavtal kan Finland bidra till konfliktlösning. Förutsättningar för detta skapas genom ett fördjupat samarbete mellan utrikes- och säkerhetspolitiken, fredsmäklandet och naturresurs- och vattensektorerna.

Också finländarna utnyttjar produktion i områden där det råder brist på vatten och oansvarig vattenanvändning är en växande risk. Finländska företag kan emellertid bli ekonomiskt framgångsrika som föregångare i hållbar vattenanvändning och -förvaltning. Vattenansvar bör därför betonas i lagstiftning om företagsansvar och i kriterierna för offentlig upphandling.¹⁰

Tillförlitlig miljöinformation skapar grunden för en grön omställning

Det ekonomiska systemets förmåga att skapa välfärd ur energi- och materialflöden är beroende av många delar av samhället och deras samverkan. För att ett ekologiskt

hållbart och rättvist välfärdssamhälle ska kunna uppnås krävs strukturella förändringar. Till stöd för förändringarna behövs mångsidig information om miljön och mänsklig verksamhet. Informationen bidrar till att stärka den positiva utvecklingen och gör det möjligt att i god tid reagera på eventuella negativa konsekvenser.

I Finland finns goda förutsättningar för produktion av tillförlitlig miljöinformation.¹¹ Informationsinsamlingen kan bygga på omfattande samarbete och den senaste tekniken för miljömonitoring. I bästa fall är all information lätt tillgänglig för planering och beslutsfattande. Detta förbättrar utnyttjandet av information för den gröna omställningen och stärker Finlands ställning som internationell föregångare.

Den gröna omställningen förändrar energi- och materialflödena och stärker välfärden på ett rättvist sätt

Fysiska resurser i samhällsekonomin

Elenergi, nettoimport	15 GWh
Importerad fossil energi	117 GWh
Inhemsk torvenergi	12 GWh
Inhemsk förnybar energi och kärnkraft	204 GWh
Biomassa, inhemsk	46,0 Mt
Biomassa, importerad	13,0 Mt
Metallmalm, inhemsk	31,0 Mt
Metallmalm, importerad	9,8 Mt
Icke-metalliska mineraler, inhemska	158,0 Mt
Icke-metalliska mineraler, importerade	6,0 Mt
Övriga produkter, importerade	3,6 Mt

Samhället producerar välfärd

Energi
348 GWh

Material
267,4 Mt

Värderingar
Förtroende
Kultur
Livsmiljöer
Kompetens
Reglering
Teknik
Kapital

Penningflöden i välfärden

Hushållens löneinkomster och övriga inkomster utan inkomstöverföringar (brutto)
157 mrd. €

Social trygghet
75,9 mrd. €

Hälso- och sjukvård
24,4 mrd. €

Utbildning
12,4 mrd. €

Försvar och säkerhet
5,9 mrd. €

Transport och kommunikation som stöds av staten
2,8 mrd. €

Statligt stöd till jord- och skogsbruk
2,0 mrd. €

Statligt stöd för miljö och utvecklande av boende
0,25 mrd. €

Penningflöden i välfärden
(BNP 251,5 mrd. €)

Nuläget i samhällsekonomin enligt officiell statistik och statsbudgeten 2021: Vi är fortfarande beroende av fossil energi och vi utnyttjar jungfruliga naturresurser i alltför hög grad.

I framtiden bör penningflödena för välfärden genereras genom ökad energieffektivitet, övergång till förnybara energikällor och materialåtervinning. För att det ska vara möjligt att förändra användningen av energi och naturresurser utan att minska välbefindandet krävs ny kunskap, teknik, kapital och investeringar samt skydd av livsmiljöer. Det behövs också samhälllig styrning och reglering för att stödja förändringar och säkerställa att förändringarna är rättvisa.

© Finlands miljöcentral. 2023. Källor: Energi- och materialflöden: Statistikcentralen, energistatistik 2021, materialräkenskaper 2021; penningflöden: nationalräkenskaper 2021, kostnaderna för utbildning 2020, THLs statistik över socialskyddets (2021) och hälsovårdens (2020) kostnader samt statsbudgeten för 2021. Anm.: Penningflödena är indikativa och överlappar delvis varandra. Till exempel löneutgifterna inom hälso- och sjukvården ingår också i hushållens löneinkomster.

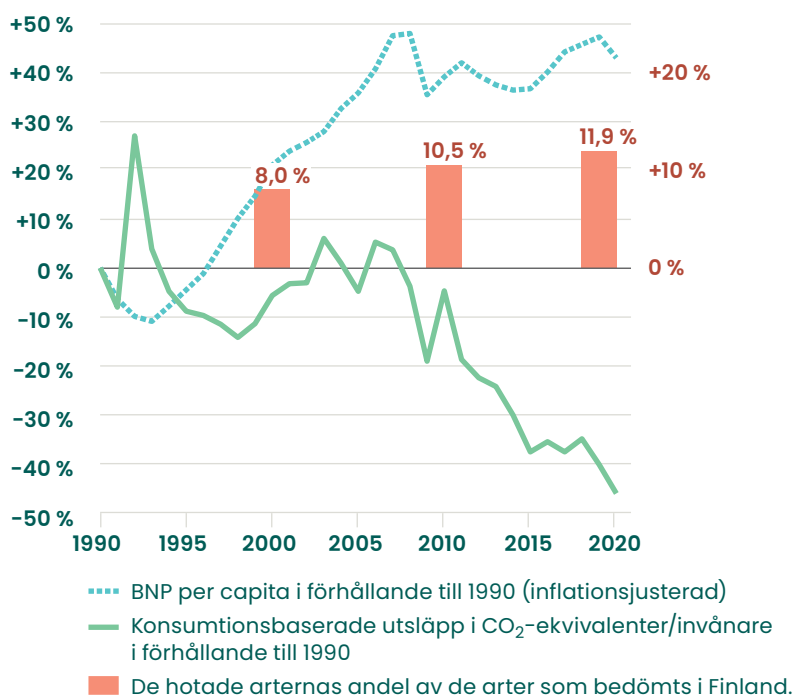
Den gröna omställningen kräver förutseende och information

Finland har lyckats minska de konsumtionsbaserade utsläppen i förhållande till BNP. Finländarnas ekologiska fotavtryck är dock fortfarande stort, vilket visar sig till exempel som en ökning av antalet hotade arter i Finland. Konsekvenserna av finländarnas konsumtion sträcker sig också till andra delar av världen. För att ekonomin i Finland ska bli hållbar måste det ekologiska fotavtrycket minska.

Ett rättvist grönt välfärdssamhälle byggs upp genom att man förutser och tar till sig identifierade möjligheter. Vi måste söka efter möjligheter att skapa hållbar utveckling och till exempel inrikta offentliga upphandlingar på att påskynda den gröna omställningen. Detta skapar förutsättningar för nya näringar inom den privata sektorn. Som stöd för den gröna omställningen krävs tillförlitlig information om den offentliga och privata sektorns inverkan på miljön, välfärden och rättvisan.

Utmaningarna för hållbarhet är överstatliga och överskrider gränserna mellan olika sektorer. Det är viktigt att se till att lösningen på ett av problemen inte skapar nya problem någon annanstans. Lösningar måste sökas i samarbete med EU och även på ett bredare internationellt plan. Samarbete är nyckeln till framgång för Finland.

Det har delvis skett en förändring till det bättre

© Finlands miljöcentral. 2023. Källor: Information som Världsbanken sammanställt, the Global Carbon Project. www.globalcarbonproject.org; Finlands rödlistade arter 2019 <https://punainenkirja.laji.fi/sv>.

Finlands konsumtionsbaserade utsläpp av växthusgaser har minskat i förhållande till BNP. Andelen utrotningshotade arter har däremot ökat. Bedömningen av konsumtionsbaserade utsläpp omfattar inte markutsläpp och sänkor. Från utsläppen i Finlands område har de utsläpp dragits av som uppstår vid tillverkningen av exportprodukter medan de utsläpp som importråvaror och -produkter förorsakar i ursprungsländerna läggs till.

Källor

- Forsius, K., Silvo, K. m.fl. (2022) Implementation of the DNSH principle for measures set out in Finland's recovery and resilience plan. <http://hdl.handle.net/10138/343044>
- Kivimaa, P. (2022). Policy and political (in) coherence, security, and Nordic-Baltic energy transitions. Oxford Open Energy, vol 1, oia009, <https://doi.org/10.1093/ooenergy/oia009>
- Horn, S., Salo, H., Nissinen, A. (2023). Promoting ecodesign implementation: The role and development areas of national public policy. Environmental Policy and Governance <https://doi.org/10.1002/eet.2044>
- Berg, A., Dahlbo, H. m.fl. (2022). Handbook for a Data-Driven Circular Economy in Finland: Data Sources, Tools, and Governance for Circular Design. VTT Technology 401. <https://research.aalto.fi/en/publications/handbook-for-a-data-driven-circular-economy-in-finland-data-sour>
- Kaljonen, M., K. Karttunen, T. Kortetmäki (red.) (2022). Rättvis livsmedelsomställning. Vägar till ett hållbart och rättvist livsmedelssystem. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 38/2022. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/349713>
- Ruokamo, E., Savolainen, H. m.fl. (2023) Exploring the potential of circular economy to mitigate pressures on biodiversity, Global Environmental Change, 78, 2023, <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2022.102625>
- Ekologinen kompensatio oikeudenmukaisessa siirtymässä kohti luonnon kokonaisheikentymättömyyttä <https://boostbiodiversityoffsets.fi/>
- Laamanen, M., Suomela, J. m.fl. (red. 2021). Åtgärdsprogram för Finlands havsförvaltningsplan 2022–2027. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-202-0>
- Ekosysteemitilinpido avulla kohti kestävä yhteiskunta <https://www.syke.fi/ekosysteemitilinpito>
- Sojamo m.fl. (2021) Ett vattenansvarfullt Finland 2030 – bästa praxis, styrmedel och verksamhetsmodeller. Slutrapport om projektet Vattenansvar 2030 (på finska): https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163047/VNTEAS_2021_26.pdf
- En samordningsgrupp har utsetts 2023 för att utarbeta det nationella programmet för utveckling av naturinformation, med företrädare för de viktigaste aktörerna som producerar och förvaltar naturinformation.

Syke Policy Brief | 28.2.2023

Den gröna omställningen gör energi- och materialflödena i ekonomin hållbara

Skribenter: Mikael Hildén, Anna-Stiina Heiskanen, Minna Kaljonen, Petrus Kautto, Paula Kivimaa, Maria Kämäri, Sampo Pihlainen, Jani Salminen, Jyri Seppälä, Suvi Sojamo, Petteri Vihervaara.

Redaktör: Leena Rantajarvi

Layout och infografik: Satu Turtiainen
Omslagsfoto: stock.adobe.com

Utgivare:

Finlands miljöcentral (Syke)

ISBN 978-952-11-5557-4 (pdf)

ISBN 978-952-11-5558-1 (häftad)

